

EMD-bulletin

– nytt fra menneskerettsdomstolen i Strasbourg

Nr. 4 År 2019 Dato 21. august Utgiver Norsk senter for menneskerettigheter

Siden forrige EMD-bulletin har det blitt avsagt tre avgjørelser mot de nordiske landene. Én nivå 2-avgjørelse mot Danmark og to avgjørelser mot Island, hvorav én er nivå 2 og én er nivå 3. I alle tre sakene ble de nordiske landene dømt for brudd på Konvensjonen. To tidligere avgjørelser er blitt løftet opp på Key case-nivå. Det er ikke avsagt noen avgjørelser mot Norge siden forrige utgivelse.

Under følger sammendrag av en dom mot Danmark hvor den danske staten ble dømt for krenkelse av Konvensjonens artikkel 5. Videre følger to avgjørelser mot Island som begge handler om forbudet mot dobbeltstraff etter Konvensjonens artikkel 4 Tilleggsprotokoll 7.

Månedens utvalgte: CASE OF TIM HENRIK BRUUN HANSEN v. DENMARK

Dato: 9/7/2019 **Saksnummer:** 51072/15

Viktighetsnivå: 2

Artikler: 5; 5-1; 5-1-a

Konklusjon: Krenkelse av artikkel 5 – Retten til frihet og sikkerhet-{generell} (Artikkel 5-1 – Lovlig pågripelse og frihetsberøvelse)

Saken omhandler

Saken gjelder spørsmålet om eksterne medisinske sakkyndiges manglende utredning i en straffesak utgjorde en krenkelse av Konvensjonens artikkel 5 § 1.

Fakta

Klageren er en dansk statsborger født i 1965. Klageren soner for tiden en fengselsstraff ved Herstedvester institusjon i Danmark.

Klageren ble i 1989 dømt til 2 år i fengsel for frihetsberøvelse og forsøk på voldtekt av et barn under 15 år. I 1991 ble klageren på nytt dømt til fengsel i 3 år og 6 måneder for frihetsberøvelse og voldtekt, uten fullbyrdelse, av et barn under 12 år. I begge tilfellene ble klageren underlagt rettspsykiatrisk undersøkelse, og de sakkyndige avga uttalelse.



Norsk senter for menneskerettigheter

Redaktør **Jan Erik Helgesen**

Kompilasjon og redaksjonsassistent **Mahrukh Mahmood og Marie Skjervold**

Kontakt & abonnement cathrine.kullgreen@nchr.uio.no

I 1996 ble klageren igjen funnet skyldig i frihetsberøvelse og forsøk på voldtekt under skjerpene omstendigheter av en 10 år gammel jente. Under henvisning til tidligere straffeovertridelser og gjentakelsesfare ble klageren dømt til forvaring. Under rettssaken ble klagerens strafferettslige tilregnelighet vurdert. Vurderingen konkluderte med at klageren hadde en begrenset følelsesmessig fungering og viste liten evne til empati. Den endelige konklusjonen ble likevel at klageren ikke led av noen sinnslidelse som gjorde at han var strafferettslig utilregnelig.

Klageren har vært innsatt ved Herstedvester institusjon, en psykiatrisk ledet anstalt, siden januar 1997. Han har, av de ansatte ved institusjonen, vært gjenstand for en rekke utredninger vedrørende sin psykiske helse. Klageren har også ved en rekke anledninger fremsatt krav om løslatelse eller alternativt en mildere straff. Kravene har blitt avvist med henvisning til medisinske rapporter vedrørende klagerens psykiske helse og gjentakelsesfare.

Interessert i å lese flere saker mot nordiske land som gjelder Konvensjonens artikkel 5?

I saken S., V. and A. v. Denmark vurderte Domstolen om en syv timer lang frihetsberøvelse av tre fotballsupportere utgjorde en krenkelse av Konvensjonens artikkel 5.

Formålet med frihetsberøvelsen hadde vært å hindre sammenstøt i forbindelse med en landskamp.

Spørsmålet i saken var om frihetsberøvelsen hadde vært lovlig.

I 2014 fremsatte klageren på nytt krav om løslatelse eller alternativt en mildere straff enn forvaring. I forbindelse med denne saken ble en uttalelse fra klageren lest opp i retten. Han anførte her en rekke grunner som årsak til hvorfor han ikke kunne gjennomgå kjemisk kastrering. Blant annet viste han til en hjertesykdom som gjorde det livsfarlig å ta slike medisiner.

Den første rettsinstansen nektet å etterkomme klagerens krav. Kravet om løslatelse eller alternativt mildere straff ble etter dette avvist. Ved dom avsagt 28. januar 2015 opprettholdt andre rettsinstans dommen fra første rettsinstans. Den 6. juli 2015 ble klagerens anke til den danske Høyesteretten nektet fremmet.

Anførsler

Klageren anførte at den danske ankeinstansens beslutning om å avvise kravet om løslatelse eller alternativt vurdering av mildere straff, uten å ha hentet inn en vurdering fra eksterne medisinske sakkyndige, utgjorde et brudd på Konvensjonens artikkel 5 § 1.

Staten imøtegikk klagerens anførsler.

Domstolens vurderinger

Domstolen åpnet med noen generelle innledende bemerkninger knyttet til forståelsen av Konvensjonens artikkel 5 § 1.

Domstolen uttalte at domsbegrepet består av to elementer. For det første må begrepet forstås slik at man finner noen skyldig i tiltalen mot seg i samsvar med loven. For det andre må begrepet også forstås slik at vedkommende deretter blir ilagt straff eller annen berøvelse av autonomi. Det må endelig foreligge en tilstrekkelig nær sammenheng mellom dommen og straffen.

Domstolen fortsatte med å slå fast at dersom det har oppstått en fastlåst situasjon, for eksempel ved at tillitten mellom de sakkyndige og den som skal utredes har brutt sammen, er behovet for å innhente eksterne uttalelser fra sakkyndige særlig viktig. Staten bør i slike tilfeller som et minimum innhente en ekstern vurdering.

Domstolen gikk deretter over til å vurdere den konkrete situasjonen. Domstolen uttalte at hovedspørsmålet i saken var om det forelå en tilstrekkelig nær sammenheng mellom klagerens dom fra 1996 og hans fortsatte berøvelse av frihet fastsatt ved dommen fra 2015.

Domstolen slo fast at det ikke var omstridt at ingen av de øvrige bestemmelsene i artikkel 5 kom til anvendelse. Det var heller ikke omstridt at klageren hadde hatt adgang til å ta saken sin opp hos de nasjonale domstolene, og at klageren hver gang hadde fått saken utredet av medisinske sakkyndige ansatt ved Herstedvester institusjon.

Domstolen uttalte at den aksepterte at beslutningen av 2015 om å opprettholde klagerens straff hadde hatt gode grunner for seg. Det ble vist til den særlige faren klageren utgjorde for samfunnet og at han hadde motsatt seg kjemisk kastrering og kontakt med psykiatere ved institusjonen.

Imidlertid uttalte Domstolen at de nasjonale domstolene i 2015 hadde forkastet klagerens ønske om en ekstern sakkyndig utredning. Dette hadde domstolene gjort selv om siste eksterne ekspertmening hadde skjedd så tidlig som i 2007. Altså var det gått 8 år. Domstolen uttalte videre at klageren og de ansatte ved Herstedvester institusjon hele tiden hadde vært uenige. Uenigheten knyttet seg særlig til spørsmålet om klageren skulle gjennomgå kjemisk kastrering. De ansatte hadde oppfordret klageren til å gjennomgå kastrering, noe klageren gjennomgående hadde gitt uttrykk for at han ikke ønsket. Situasjonen var dermed fastlåst og behovet for en ekstern medisinsk utredning gjorde seg sterkt gjeldende.

Domstolen slo dermed fast at den danske ankeinstansen ikke i tilstrekkelig grad hadde fastlagt fakta i saken ved at den ikke hadde tillatt en ny ekstern utredning.

Domstolen vurderte deretter om klageren likevel ikke kunne anses som et offer etter Konvensjonens artikkel 5. Myndighetene kan bare frata en person denne statusen dersom to vilkår er oppfylt. For det første må staten anerkjenne at det foreligger en krenkelse av Konvensjonen. For det andre må staten gi klageren en rimelig mulighet til oppreisning for krenkelsen.

Domstolen slo fast at staten ikke hadde anerkjent noen krenkelse av Konvensjonen. Det første vilkåret var ikke oppfylt og følgelig heller ikke det andre.

Domstolen konkluderte etter dette med at det forelå en krenkelse av Konvensjonens artikkel 5 § 1.

Andre avgjørelser

CASE OF BJARNI ÁRMANNSSON v. ICELAND

Dato: 16/4/2019 **Saksnummer:** 72098/14

Viktighetsnivå: 3

Artikler: P7-4

Konklusjon: Krenkelse av Artikkel 4 Tilleggsprotokoll 7 – Rett til ikke å bli stilt for retten eller straffet to ganger.

Saken omhandler

Saken gjelder spørsmålet om illeggelse av tilleggs katt og etterfølgende strafferettsforfølgning utgjorde en krenkelse av forbudet mot dobbeltstraff etter Konvensjonens artikkel 4 tilleggsprotokoll 7.

Fakta

Klageren er en islandsk statsborger født i 1968. Han er for tiden bosatt i Fredriksberg i Danmark.

Klageren var tidligere administrerende direktør i en av Islands største banker, Glitnir, fra september 1997 og ut april 2007.

I juli 2009 satte de islandske skattemyndighetene i gang en prosess for å gjennomgå klagerens skatteopplysninger. Etterforskningen ble avsluttet med en rapport i oktober 2009. Rapporten avdekket en rekke mangler, blant annet at klageren hadde forsømt å opplyse om betydelige kapitalinntekter mellom 2006 og 2008. Som følge av dette ble klageren blant annet ilagt tilleggsskatt med sats på 25 %. Klageren ble informert om videre behandling av saken og om en mulighet for opprettelse av straffesak.

I mars 2012 henviste skattemyndighetene saken til påtalemyndigheten. Klagerens motsatte seg gjennom sin advokat videre etterforskning av saken og viste til at den var ferdig behandlet hos skattemyndighetene. Videre viste klageren til at det uansett hadde gått for lang tid.

Påtalemyndigheten gikk videre med saken og klageren ble i første instans ved den nasjonale domstolen dømt til 6 måneders betinget fengsel for å grovt ha forsømt å opplyse om betydelige kapitalinntekter. Klageren ble også dømt til å betale en bot tilsvarende 241 000 euro.

Klageren anket saken, men i mai 2014 valgte den islandske Høyesterett å avvise saken. Høyesteretten mente heller ikke at det forelå noen krenkelse av Konvensjonens artikkel 4 tilleggsprotokoll 7. For øvrig ble dommen stående, utenom at straffen ble endret til betinget fengsel i 8 måneder.

Anførsler

Klageren anførte at ileggelsen av tilleggsskatten og den etterfølgende fengselsdommen utgjorde brudd på forbudet mot dobbelstraff i strid med Konvensjonens artikkel 4 tilleggsprotokoll 7.

Staten imøtegikk klagerens anførsler.

Article 6 – Right to a fair trial

1. In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interests of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties so require, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice

2 Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law.

3. Everyone charged with a criminal offence has the following minimum rights:

a. to be informed promptly, in a language which he understands and in detail, of the nature and cause of the accusation against him;

b. to have adequate time and facilities for the preparation of his defence;

to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing or, if he has not a sufficient means to pay for legal assistance, to be given it free when the interests of justice so require;

d. to examine or have examined witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him;

e. to have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court

Domstolens vurdering

Domstolen innledet med å slå fast at spørsmålet om det forelå dobbelstraff i strid med Konvensjonens artikkel 4 tilleggsprotokoll 7, måtte bero på fire vurderinger. For det første måtte det vurderes om illeggelsen av tilleggsskatten var en strafferettslig reaksjon. For det andre om overtredelsen som klageren ble straffeforfulgt og dømt for, var den samme som han hadde blitt ilagt tilleggsskatt for. For det tredje om det forelå en endelig beslutning i en av prosessene. Og for det fjerde om det hadde vært parallelle rettsprosesser.

Ved vurderingen av om illeggelsen av tilleggsskatten var en strafferettslig reaksjon viste domstolen til Engelkriteriene. Engelkriteriene gir blant annet en anvisning for en vurdering av hvordan lovovertrедelsen karakteriseres i nasjonal rett, typen av overtredelse og hvor inngripende den ilagte straffen har vært. Domstolen slo fast at det ikke var omstridt at illeggelsen av tilleggsskatten var en strafferettslig reaksjon.

Deretter vurderte Domstolen om overtredelsen som klageren ble straffeforfulgt og dømt for, var den samme som han hadde blitt ilagt tilleggsskatt for. Vurderingen av om det dreide seg om samme overtredelse måtte forstås slik at det ikke er tillatt å straffe to ganger for en hendelse som stammer fra samme fakta eller fakta som i realiteten er identiske. Domstolen bemerket at klageren og staten ikke var uenige på dette punktet. Domstolen slo dermed fast at overtredelsen som klageren var blitt straffeforfulgt og dømt for, var den samme som han hadde blitt ilagt tilleggsskatt for.

Spørsmålet om det forelå en endelig beslutning måtte bero på om det hadde foreligget en endelig beslutning i skattesaken hos skattemyndighetene, som gjorde det forbudt å gå videre med saken hos påtalemyndigheten. Domstolen uttalte at dette spørsmålet ikke har noen selvstendig betydning med mindre det også har foreligget en parallell rettsprosess. I den foreliggende saken fant ikke Domstolen det nødvendig å ta stilling til spørsmålet.

Den siste vurderingen var om det hadde foreligget parallelle rettsprosesser. Domstolen innledet med å vise til saken *A and B v. Norway*, hvor kriteriet for å avgjøre om det har foregått en parallell rettsprosess blir presentert. Domstolen uttalte videre at for at det skal foreligge en parallell rettsprosess som ikke er i strid med Konvensjonen, må prosessene ha vært tilstrekkelig nært knyttet sammen både hva gjelder substans og tid. Med andre ord må prosessene ha vært knyttet sammen på en slik måte at de til sammen utgjør en enhet. Videre må de potensielle konsekvensene av overtredelsen være både forutberegnelige og proporsjonale for vedkommende som blir berørt.

Domstolen slo først fast at de to rettsprosessene og de mulige konsekvensene av disse hadde vært forutberegnelige for klageren.

Domstolen gikk deretter over til å vurdere om prosessene hadde vært tilstrekkelig nært knyttet sammen. Domstolen bemerket innledningsvis at samme faktum utgjorde grunnlaget for begge prosessene. Domstolen gikk deretter over til å vurdere tidsmomentet for begge prosessene. Den totale lengden av de to prosessene hadde vært 4 år og 10 måneder. Domstolen uttalte at det hadde vært manglende overlapping hva gjaldt tiden. De to prosessene hadde også i stor grad vært uavhengige av hverandre. Domstolen kom derfor til at det ikke hadde vært tilstrekkelig nær sammenheng i substans og tid mellom de to prosessene.

Konklusjonen ble etter dette at det forelå en krenkelse av Konvensjonens artikkel 4 tilleggsprotokoll 7.

Klageren krevde videre erstatning etter Konvensjonens artikkel 41. Domstolen slo fast at klageren ikke hadde krav på erstatning for økonomisk skade. Til dette uttalte Domstolen at klageren ikke hadde godtgjort at han hadde betalt boten han ble ilagt, kravet ble etter dette avvist. Klageren ble imidlertid innrømmet erstatning for ikke-økonomisk skade og sakskostnader.

CASE OF RAGNAR THORISSON v. ICELAND

Dato: 12/02/2019 **Saksnummer:** 52623/14

Viktighetsnivå: 3

Artikler: P7-4

Konklusjon: Krenkelse av Artikkel 4 Tilleggsprotokoll 7 – Rett til ikke å bli stilt for retten eller straffet to ganger.

Saken omhandler

Saken gjelder spørsmålet om ileggelse av tilleggsskatt og etterfølgende strafferettsforfølgning utgjorde en krenkelse av forbudet mot dobbeltstraff etter konvensjonens artikkel 4 tilleggsprotokoll 7.

Fakta

Klageren er en islandsk statsborger født i 1971. I oktober 2010 besluttet skattemyndighetene på Island å iverksette en gjennomgang av klagerens skatteopplysninger. Han ble i forbindelse med dette intervjuet av skattemyndighetene. I januar 2011 ble klageren informert om at saken hans kunne bli gjenstand for blant annet strafferettslig sanksjonering. Han fikk i forbindelse med dette også

mulighet til å kommentere saken sin innen 30 dager. Klageren ba om at saken skulle avsluttes, men tilbakemeldingen kom fem dager etter fristens utløp.

I november 2011 kom skattemyndighetene til at klageren hadde forsømt å opplyse om betraktelige kapitalgevinster for skatteåret 2006. Som følge av forsømmelsen ble han ilagt tilleggsskatt med en sats på 25 %, som han betalte.

I mars 2012 besluttet skattemyndighetene å sende saken til påtalemyndigheten.

Påtalemyndigheten valgte å starte en egen etterforskning av saken, i forbindelse med dette ble klageren avhørt av politiet i september 2012 for første gang. Deretter ble han tiltalt for skatteunndragelse i oktober 2012. Han ble i 2013 dømt til fengsel i tre måneder samt til å betale en bot som utgjorde omtrent 152 000 euro. Han valgte å anke saken videre. I mai 2014 valgte Høyesterett å avvise hans anke og opprettholdt den opprinnelige straffen mot han.

P7-4 – Right Not to be Tried or Punished Twice

1. No one shall be liable to be tried or punished again in criminal proceedings under the jurisdiction of the same State for an offence for which he has already been finally acquitted or convicted in accordance with the law and penal procedure of that State.

2. The provisions of the preceding paragraph shall not prevent the reopening of the case in accordance with the law and penal procedure of the State concerned, if there is evidence of new or newly discovered facts, or if there has been a fundamental defect in the previous proceedings, which could affect the outcome of the case.

3. No derogation from this Article shall be made under Article 15 of the Convention

Anførsler

Klageren anførte at staten ved ileggelsen av tilleggsavgiften og den etterfølgende straffeforfølgningen hadde drevet dobbel straffeforfølgning. Klageren hevdet at han var blitt straffet to ganger for samme rettsstridige forhold.

Staten imøtegikk klagerens anførsler. Staten anførte videre at selv om det forelå dobbeltstraff, var ileggelsen av tilleggsskatten og den etterfølgende straffeforfølgningen så tett knyttet opp mot hverandre at det ikke utgjorde en krenkelse av konvensjonens artikkel 4 tilleggsprotokoll 7.

Domstolens vurdering

Domstolen skulle vurdere om ileggelsen av tilleggsskatten og de etterfølgende strafferettslige sanksjonene til sammen utgjorde dobbeltstraff i strid med konvensjonens artikkel 4 tilleggsprotokoll 7.

Domstolen uttalte at dette måtte bero på fire vurderinger. For det første om ileggelsen av tilleggsskatten var en strafferettslig reaksjon. For det andre måtte det vurderes om forholdet

klageren hadde blitt dømt for var det samme som han hadde blitt ilagt tilleggsskatt for. For det tredje måtte det vurderes om det forelå en endelig beslutning for ileggelsen av tilleggsskatten. Og til slutt måtte det vurderes om det hadde vært en parallell rettsprosess.

Ved vurderingen av om ileggelsen av tilleggsskatten innebar en strafferettslig reaksjon, la Domstolen til grunn at dette var tilfelle. Domstolen uttalte at partene ikke hadde vært uenige på dette punkt.

Den neste vurderingen knyttet seg til spørsmålet om forholdet klageren hadde blitt dømt til fengsel for var det samme som han hadde blitt ilagt tilleggsskatt for. Domstolen begynte med å slå fast at med samme forhold menes et forhold som stammer fra identiske fakta eller hvor fakta i realiteten er de samme. Retten slo fast at dette var tilfelle i foreliggende sak. Domstolen uttalte videre at begge sanksjonene knyttet seg til samme forhold, dette var skatteovertredelsen for skatteåret 2006.

Domstolen gikk deretter over til vurderingen av om det forelå en endelig beslutning. Domstolen bemerket at spørsmålet om det foreligger en endelig beslutning vil være uten betydning dersom det ikke også foreligger en parallell rettsprosess. Dersom det ikke foreligger parallelle rettsprosesser kan man se begge prosessene som en slags sammenblanding, og det vil dermed ikke kunne foreligge en endelig beslutning for den ene før den andre blir igangsatt. Domstolen fant det ikke nødvendig å ta stilling til spørsmålet om hvorvidt det forelå en endelig beslutning i den foreliggende saken.

Til slutt vurderte Domstolen om det forelå to parallelle rettsprosesser. Domstolen innledet med å vise til saken *A and B v. Norway*, hvor kriteriet for å avgjøre om det har foregått en parallell rettsprosess blir presentert. Domstolen uttalte videre at for at det skal foreligge en parallell rettsprosess som ikke er i strid med konvensjonen, må prosessene ha vært tilstrekkelig nært knyttet sammen både hva gjelder substans og tid. Med andre ord må prosessene ha vært knyttet sammen på en slik måte at de til sammen utgjør en enhet. Videre må de potensielle konsekvensene av overtredelsen være både forutberegnelige og proporsjonale for vedkommende som blir berørt.

Domstolen vurderte først tidsforløpet. Domstolen begynte med å slå fast at en tiltale eksisterer fra det tidspunktet den berørte blir gjort oppmerksom på at han har overtrådt lovverket av et kompetent statlig organ. I den konkrete vurderingen uttalte Domstolen at fra skattemyndighetene opplyste klageren om forholdet og frem til den islandske Høyesteretten opprettholdt dommen mot ham, gikk det til sammen tre år og syv måneder. Domstolen bemerket videre at begge prosessene hadde fulgt samme formål og at konsekvensene måtte være forutberegnelige for klageren. Dette gjaldt både de skatterettslige sanksjonene og den etterfølgende fengselsstraffen.

På den annen side uttalte Domstolen at før saken ble sendt over til påtalemyndigheten, hadde skattemyndighetene allerede etterforsket saken ferdig og kommet til en endelig konklusjon. Da saken ble sendt til påtalemyndigheten ble den etterforsket på ny, det var dermed to ulike myndigheter som sto for de to rettsprosessene. Dermed var prosessene relativt uavhengige av hverandre. Domstolen slo etter dette fast at rettsprosessene ikke var tilstrekkelig nært knyttet sammen. Domstolen bemerket videre at klageren ble satt under tiltale hele elleve måneder etter at skattesaken mot ham var avgjort.

Sammenfatningsvis slo Domstolen fast at manglende overlapping med tanke på tid og omstendigheter hadde ført til at klageren var blitt utsatt for dobbel avstraffelse. Det forelå ikke tilstrekkelig nær sammenheng mellom den skatterettslige sanksjoneringen og det etterfølgende strafferettsforfølgningen.

Domstolen konkluderte med at det forelå en krenkelse av konvensjonens artikkel 4 tilleggsprotokoll 7.

Klageren krevde videre erstatning etter Konvensjonens artikkel 41. Domstolen slo fast at klageren ikke hadde krav på erstatning for økonomisk skade. Til dette uttalte Domstolen at klageren aldri hadde betalt boten han ble ilagt, kravet ble etter dette avvist. Klageren ble imidlertid innrømmet erstatning for ikke-økonomisk skade og sakskostnader.

Nyttige lenker

- Hudoc: EMDs database over egne avgjørelser
- Lovdata: Alle EMD-sammendrag på norsk
- Informasjon om klage til EMD
- EMD-bulletins internettsider
- [Oversikt over EMD-dommer mot Norge](#)
- Norsk senter for menneskerettigheters bibliotek